

De start van de Haastrechtse Bisdommen

Over het moment dat Adriaan Bisdom (1664–1728) zich als notaris in Haastrecht vestigde, zijn verschillende uitspraken gedaan. Volgens De Jonge zou dat gebeurd zijn in 1695.¹⁾ Van Someren vermeldt dat hij dat “op 30-jarige leeftijd” deed (in 1694).²⁾ Stolwijk noemt 1688 als vestigingsjaar.³⁾ Kölker noemt als enige een exacte datum: 6 december 1685.⁴⁾ Op welk moment begon Adriaan Bisdom nu werkelijk zijn werk als notaris in Haastrecht? Deze vraag is van belang, omdat dit moment gezien kan worden als startpunt van de geschiedenis van de familie Bisdom in Haastrecht. Voor het antwoord dook ik in de openbaar toegankelijke bronnen.

In Streekarchief Midden-Holland⁵⁾ bevindt zich het archief van notaris Adriaan Bisdom. De oudste minuatkten in dit archief stammen uit 1685 en de eerste van deze akten die Adriaan Bisdom opmaakte, begint als volgt:

Huijden den 14[den] decemb[er] 1685 compareerde voor mij Adriaen Bisdom Not[a]r[i]s pub[lijc]q Bij den hove van hollant geadmitteert, tot Haeſtregt residerende, (...) ⁶⁾

Daarmee is duidelijk dat hij al in 1685 in Haastrecht als notaris werkte en daar ook ‘resideerde’, dus woonde.

Was Adriaan Bisdom op dat moment al langer werkzaam als notaris in Haastrecht? Was dit dus werkelijk zijn eerste notariële akte te Haastrecht? Het ‘resolutieboek’ (de besluiten) in het archief van het ambacht Haastrecht, deel 1685–1696, zegt daarover meer. Op 6 december 1685 krijgt Adriaan Bisdom namelijk officieel toestemming van de stad Haastrecht om zijn notarispraktijk daar te beginnen:

Alsoo adriaen Bisdom secr[etar]is alhier ons heeft verthoont sijn brieven van Creatie ende admissie als not[a]r[i]s bij hem geobtrineert, ende geleth opt versoek bij den selven secr[etar]is gedaen, tenderende omme t'voors[egde] Notarisschap alhier binnen deser ſtede te mogen exerceeren, soo hebben schout, Burgerm[eeſte]ren en schepenen, naer deliberatie den voors[egden] Adriaen Bisdom geadmitteert, gelijk sij hem admitteren bij desen om als Not[a]r[i]s alhier te praëtiſeeren ende in die q[uali]t[ei]jt alderhande actens te mogen passeren (...) ⁷⁾

Kölker heeft daarmee het gelijk aan zijn zijde.

Uit deze tekst blijkt overigens ook dat Adriaan Bisdom op dat moment al secretaris van het stadsbestuur van Haastrecht was. Misschien ligt het moment van vestiging in Haastrecht dus nog eerder dan 6 december 1685. Op welk moment werd hij aangesteld als secretaris van de stad?

Adriaans voorganger als secretaris van Haastrecht was Justus van Arkel. Hij werd op 9 oktober 1685 ontslagen.⁸⁾ Waarschijnlijk was hij al eerder met zijn werk gestopt, want het in resolutieboek van de voorgaande periode, 1674–1685, stelde Justus van Arkel de resoluties op tot en met 14 april 1685. Daarna bleef dit resolutieboek helemaal leeg.⁹⁾ Adriaan Bisdom werd dus ná 9 oktober 1685 aangesteld als nieuwe secretaris van de stad, maar een exact moment wordt in dit archief niet genoemd. De eerste

resolutie die Adriaan als secretaris optekende, dateert van 6 december 1685 — dezelfde datum als zijn officiële vestiging als *notaris* in Haastrecht.¹⁰⁾

Het exacte moment dat Adriaan Bisdome als *secretaris* in Haastrecht werd benoemd, is gelukkig ook te achterhalen, namelijk via de ontslagbrief uit 1726. Daarin staat vermeld dat hij op 1 november 1685 in die functie werd aangesteld.¹¹⁾

Is er dan nog iets te zeggen over het moment dat Adriaan Bisdome op de plek van het woonhuis van Paulina Bisdome van Vliet (huidige Hoogstraat 166) kwam wonen? Het archief van het gerecht van Haastrecht, met daarin de ‘transporten’ (overdrachten) van onroerend goed, zou daarover uitsluitsel kunnen geven als hij dit huis op een moment vanaf 1685 heeft gekocht.

Inderdaad komen we hier een transportakte tegen met de naam van Adriaan Bisdome. Op 4 mei 1698 krijgt Adriaan Bisdome een huis overgedragen, door hem gekocht voor 1280 gulden van Aart van Wingerden, dat volgens de omschrijving heel goed ‘ons’ huis kan zijn. Het gaat om een huis ...

(...) staende ende geleegen binnen den vrijdom deser stede, aende noordsijde der hoogstraat, strekkende vande halve straet tot inde diepte van den ijsel toe (...)

De overdracht omvat:

*(...) eerstelyk den vollen, en vrijen eigendom van een huysinge, verder, getimmerte, ende erve, met alle tgeene daer in aerd en nagelvaest is, alsmede alle soodanige losse plancken, borden, en alle andere goederen geene ter weerelt uijtgesondert, als in, en op deselve huysinge en erve sijn, mette bepootinge, en beplantinge daerbij, Ende een vrije gang aende westkant vant selve huijs (...)*¹²⁾

Uit andere stukken in dit archief blijkt dat de vorige eigenaar, Aart van Wingerden, failliet was gegaan en zich uit de voeten had gemaakt. Adriaan Bisdome werd als één van de curatoren aangesteld en had bij de afhandeling van deze zaak dus meerdere petten op: als curator én als opkoper van de failliete boedel. Adriaan Bisdome kocht het huis via een veiling op 9 april 1698.¹³⁾

Is dit het bedoelde huis dat nazaat Marcellus Bisdome van Vliet uiteindelijk in 1873 liet afbreken? De beschrijving past er uitstekend bij, dus het is heel goed mogelijk. Kwam Adriaan Bisdome op deze plek pas in 1698 wonen? Dat is niet te zeggen op basis van deze bron. Wellicht huurde hij het pand al vanaf een eerder moment en greep hij de gelegenheid van het faillissement van zijn huurbaas aan om het huis in eigendom te krijgen. Maar het is ook heel goed mogelijk dat Aart van Wingerden er zelf woonde voordat hij bankroet ging en Haastrecht ontvluchtte, “latende alhier een meyt en twee onnoosele kleine kinderen, ende ten opsigte van sijne goederen, een huysinge meuble daarin, en een Rentebriefje, en nog eenige portien van Landerijen (...).”¹⁴⁾

We hebben drie hoofdvragen gesteld en ook drie antwoorden gevonden.

1. Wanneer vestigde Adriaan Bisdome zich als *notaris* in Haastrecht? Dat gebeurde officieel op 6 december 1685.
2. Wanneer werd Adriaan Bisdome secretaris van het stadsbestuur van Haastrecht? Hij werd benoemd op 1 november 1685 en hij begon zijn taken mogelijk op 6 december 1685 uit te voeren.¹⁵⁾

3. Wanneer ging Adriaan Bisdom op de plaats van het huidige adres Hoogstraat 166 wonen? Hij kocht mogelijk het toenmalige huis op deze plek (in ieder geval een huis tussen Hoogstraat en Hollandse IJssel) op 9 april 1698. Mogelijk woonde hij toen al in dit huis, maar misschien ook niet.

Oktober 2017
Herzien in juli 2018

-
- 1) Carla de Jonge, *Gids door het museum der Stichting Bisdom van Vliet* (Haarlem 1924) en *Gids van het Museum der Stichting Bisdom van Vliet* (Haastrecht 1963), beide p. 3.
  - 2) Cor van Someren, *Paulina, de laatste Bisdom van Vliet* (Gouda 2013) p. 11.
  - 3) Bert Stolwijk, *Sabels, Stokken en sansculotten* (Soest 2017), p. 39.
  - 4) Bert Kölker, *Haastrecht. Hoofdstukken uit het ontstaan en de ontwikkeling van 'die Steede ende Landen van Heastregt' tot het begin van de 19^e eeuw* (Dordrecht 1974) p. 72.
  - 5) Streekarchief Midden-Holland = SAMH. Met dank aan Coretta Bakker–Wijbrans voor het selecteren van de bronnen.
  - 6) SAMH, Notaris Adriaan Bisdom, toegang 833, Minuutakten 1685–1689, inv.nr. 4647.
  - 7) SAMH, Ambacht Haastrecht, toegang 823, Resolutieboek 1685–1696, inv.nr. 2, folio 5r.
  - 8) Idem, folio 4v.
  - 9) SAMH, Ambacht Haastrecht, toegang 823, Resolutieboek 1674–1685, inv.nr. 1.
  - 10) SAMH, Ambacht Haastrecht, toegang 823, Resolutieboek 1685–1696, inv.nr. 2, folio 5v.
  - 11) SAMH, Ambacht Haastrecht, toegang 823, Resolutieboek 1723–1730, inv.nr. 6, folio 79r–79v. Adriaan Bisdom nam vrijwillig ontslag “vermits mijn hoge jaren” en werd bedankt voor “zijn veelvuldige getrouwe diensten aan het gemeeneland en de respectieve ingezetenen alhier gedurende den tijd van 41 jaren bewezen”.
  - 12) SAMH, Gerecht van Haastrecht, toegang 831, Protocollen 1691–1700, inv.nr. 145, folio 112r–112v.
  - 13) Idem, folio 113r–114r.
  - 14) Idem, folio 113r–113v.
  - 15) Ook in andere Haastrechtse bestuursarchieven vinden we geen vroeger gedateerde stukken met de handtekening van of betreffende Adriaan Bisdom, zoals SAMH, Ambacht Haastrecht, toegang 823, Ingekomen en uitgaande stukken, inv.nrs. 30 en 48; en SAMH, Gerecht van Haastrecht, toegang 831, Protocollen 1685–1691, inv.nr. 144.